

О. П. Колумбет
к. е. н., доцент
професор кафедри
обліку і загальноекономічних дисциплін
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

**ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРИЗОВАНИХ
ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ
ЗДІЙСНЕННЯ**

Постановка проблеми. Застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів. Але при організації бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві постає питання про доцільність створення комп'ютерних систем бухгалтерського обліку. Це питання дуже важливе, оскільки вибір способу обробки облікової інформації є визначальним в організації бухгалтерського обліку, яка, за словами російського бухгалтера початку ХХ ст. І.П. Бабенка, "...має відповідати особливостям конкретного підприємства, його цілям та інтересам, а також сприяти планомірному та раціональному веденню господарства" [1, с. 1054].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням теоретичних та методологічних аспектів розвитку та впровадження комп'ютерних інформаційних систем на підприємствах займалися такі вітчизняні вчені як: М.Т. Барановський, Ф.Ф. Бутинець, М.Т. Білуха, В.П. Завгородній, С.В. Івахненко, Г.Г. Кірейцев, Ю.А. Кузьмінський, Н.М. Малюга, Ю.І. Осадчий, М.Г. Чумаченко. Зарубіжні вчені: Н.В. Водопалова, Л.П. Володько, А.Т. Гершегорін, Е.К. Гільде, К.Е. Даллас, І.І. Дегтярьова, П.О. Додонов, В.І. Ісаков, Н.Н. Масалітіна, К.Н. Нарібаєв, О.М. Островський, В.Ф. Палій, В.І. Подольський, А.В. Попков, Т.В. Прохорова, В.С. Рожнов, С.І. Синяк, Я.В. Соколов, Д.В. Чистов, О.Д. Шмігель, Г.Ф. Федорова та інші. Але все ж існує необхідність розробки науково

обґрунтованих рекомендацій з удосконалення теорії та практики впровадження і використання комп'ютерних систем бухгалтерського обліку на підприємствах.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є вивчення процесу впровадження новітніх інформаційних систем на підприємстві, здійснення порівняння найбільш відомих бухгалтерських програм, які представлені на ринку України та на основі проведеного дослідження надання практичних рекомендацій щодо процесу вибору та впровадження даних програмних продуктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом, на підприємствах можна організувати облік і без застосування комп'ютерів, але лише за умови належної організації управління підприємством у цілому. У зв'язку з цим проф. М.А. Левенсон зазначав, що "...бухгалтерія великого підприємства може бути організована порівняно задовільно навіть у тому випадку, якщо вона ведеться з використанням застарілих технічних прийомів, але обов'язково наявна раціональна організація управління підприємством в цілому" [5, с. 12]. На подібній позиції стоїть і сучасний американський автор Д. Тапскотт [6]. Він пише, що "...у конкретних економічних умовах може виявитися більш ефективним надати перевагу інвестиціям в удосконалення ручних операцій із документами, а не у витончені комп'ютерні системи".

Успішне впровадження інформаційної системи неможливо здійснити миттєво, воно обов'язково передбачає серйозну попередню роботу з реорганізації, оптимізації бізнес-процесів, відмову від застарілих стереотипів. А тому, не виконавши дані дії, проект впровадження буде приречений, причинами чого може стати:

- приділення неналежної уваги керівництва до проекту;
- відсутність чітких цілей проекту;
- неформалізованість бізнес-процесів;
- неготовність підприємства до змін тощо.

При впровадженні нових комп'ютерних інформаційних систем на підприємстві необхідно оцінити ризик відставання від конкурентів у результаті її неминучого старіння, тому що програмні продукти, як й інші види матеріальних активів, мають

надзвичайно високу швидкість заміни новими видами або версіями. Якщо в процесі впровадження нових інформаційних технологій цьому фактору не приділяти належної уваги, цілком можливо, що до моменту завершення переходу підприємства на новий програмний продукт він вже застаріє та доведеться вживати заходи щодо її модернізації. Такі невдачі з впровадженням інформаційних технологій звичайно пов'язані з недосконалістю технічних засобів, в той час як основною причиною невдач є відсутність або слабка пропрацьованість методики використання інформаційних технологій [3].

Досвід комп'ютеризації бухгалтерського обліку підприємств дозволяє виділити дві передумови, характерні для організації комп'ютеризованого обліку:

а) наявність грошових коштів для інвестицій у створення та експлуатацію інформаційної системи (80 % невдач у комп'ютеризації обліку зумовлені відсутністю коштів);

б) зацікавленість директора і головного бухгалтера підприємства у впровадженні інформаційних систем (на шляху комп'ютеризації обліку, як показали дослідження, через незацікавленість керівництва зазнали невдач близько 20 % підприємств) [4, с.241-242].

На сьогоднішній день найбільш відомі бухгалтерські програми в Україні це "1С Підприємство", "Парус", "Інфо-бухгалтер", "БЕСТ", "Інфін", "Галактика", "Акцент", "Інфософт", "Діасфорт", "Омега" та інші. Проведемо порівняльний аналіз основних параметрів програм (табл.1).

За результатами порівняння параметрів вищевказаних програм було виявлено, що найбільш функціональною програмою є 1С: Бухгалтерія. Також приваблює і відносно невисока ціна цієї програми, що безсумнівно є позитивним чинником для підприємств. Але у даної програми крім переваг є свої недоліки: складність освоєння даної програми, неможливість роботи з графікою і відсутність безкоштовної демонстраційної версії даної програми. Не менш цікавою програмою є ИНФО-Бухгалтер. Істотними перевагами даної програми є простота в освоєнні, високий рівень технічної підтримки, звернення з усіх питань безпосередньо до

співробітників розробника без посередників, низька ціна, невимогливість до ресурсів комп'ютера, швидкодія.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика програм

<i>№ n/n</i>	<i>Параметри</i>	<i>Инфо- Бухгалтер</i>	<i>ІС: Бухгалтерія</i>	<i>ПАРУС - Бухгалтерія</i>	<i>БЕСТ</i>
1.	Ведення кількох юридичних осіб	+	+	+	+
2.	Розбиття проводок на господарські операції	+	+	+	+
3.	Наявність типових господарських операцій	+	+	+	+
4.	Самостійна настройка типових господарських операцій	+	+	+	+
5.	Найменування рахунків / субрахунків в цифровому і буквенному поданні	+	+	+	+
6.	Можливість вести облік в будь-якій системі оподаткування без додаткової переустановки	—	+	—	—
7.	Введення господарських операцій вручну	+	+	+	+
8.	Можливість фільтрації журналу проводок	+	+	+	+
9.	Наявність типових документів	+	+	+	+
10.	Набір стандартної звітності	+	+	+	+
11.	Можливість створення нових документів	+	+	—	—
12.	Можливість створення нових стандартних звітів	—	+	—	—
13.	Можливість створення нових довільних звітів	+	+	—	—
14.	Можливість зміни документів	+	+	+	+
15.	Забезпечення електронного документообігу з органами казначейства в частині розрахунково-платіжних документів і звітності	+	—	+	—
16.	Можливість користуватися програмою без попереднього навчання	+	—	+	+

Однак при всіх перевагах, які є вельми привабливими, у даної програми є такий істотний недолік як однозначність, тобто існують труднощі в налагодженні даної програми для конкретного підприємства. У цьому плані найбільш вдалою програмою є Парус-бухгалтерія. У ній можна побудувати ту систему обліку, яка потрібна з урахуванням специфіки підприємства. Можна самостійно “підігнати” будь-який документ або зробити новий, вільно створювати рахунки і субрахунки, а в журналах операцій - потрібні підрозділи. Однак і тут не обійшлося без недоліків, основним з яких є висока ціна впровадження. Ще однією з найбільш використовуваних бухгалтерських програм є програма БЕСТ. До числа переваг

даної програми можна віднести: функціонування як в локальному, так і мережевому варіанті, орієнтація на комплексну автоматизацію підприємств оптової торгівлі. Недоліками є те, що “БЕСТ” є закритою системою і не може бути змінена користувачем. Компанія-розробник сама проводить модифікацію базових модулів, пристосовуючи їх до специфіки конкретного підприємства. Це дорогий процес, який нерідко викликає труднощі супроводу та оновлення версій.

Для розглянутих спеціалізованих бухгалтерських програм, незважаючи на відмінності, є характерні певні можливості, які притаманні кожній з них, зокрема:

- складання оборотної відомості і балансу в будь-який момент часу при будь-якій кількості введених господарських операцій;
- в будь-який момент часу коригування господарських операцій (зміна суми, дати, змісту і коментарів);
- доповнювання журналу операцій новими операціями в будь-якому місці і порядку;
- будування різноманітних звітів на підставі журналу операцій.

Провівши дослідження публікацій за кілька років щодо критеріїв вибору комп'ютерних бухгалтерських програм, можна виявити дванадцять основних критеріїв вибору програмного продукту, що представлено у табл.2.

Наведені в табл. критерії вибору є універсальними, їх можна застосовувати під час здійснення комп'ютеризації для вибору програмного продукту, незважаючи на те, якого розміру підприємства.

При здійсненні комп'ютеризації, підприємство стикається з цілою низкою проблем пов'язаних з вибором програмного забезпечення, оскільки на ринку представлена велика кількість програмних продуктів різних виробників, розрахованих на різні за масштабом, за галуззю діяльності підприємства, а також на комп'ютеризацію лише окремих складових діяльності підприємства або ж комп'ютеризацію усього підприємства. Проблема вибору надзвичайно гостро постає перед керівництвом як новоствореного підприємства, так і вже діючого, оскільки в результаті розширення

діяльності або виході на міжнародний ринок виникає необхідність оновлення або заміни вже існуючого програмного забезпечення. Тому, порівняння комп'ютерних бухгалтерських програм та розробка критеріїв за якими підприємство може обрати той чи інший продукт, може значно спростити процес комп'ютеризації будь-якого підприємства [2, с.62].

Таблиця 2

Основні критерії вибору бухгалтерських програмних продуктів

№ з/п	Критерій вибору програмного продукту	Науковці, що виділяють даний критерій
1	Авторитетність розроблювача	Аглицький І., Брага В.
2	Співвідношення витрат та вигоди (ефективність)	Осейко М., Осипцев В., Сивак О., Тимофеев Е.
3	Ступінь універсальності	Івахненко С.
4	Функціональна повнота	Осипцев В., Риндін О., Тимофеев Е., Шамаєв Г., Івахненко С.
5	Зрозумілість системи	Аглицький І., Гоголев О., Михайлов Ю.
6	Зручний інтерфейс	Аглицький І., Гоголев О., Михайлов Ю., Івахненко С.
7	Надійність	Аглицький І., Івахненко С., Осипцев В., Тимофеев Е.
8	Сумісність програмного забезпечення	Брага В., Осейко М., Сивак О.
9	Технічні параметри	Гоголев О., Михайлов Ю., Івахненко С.
10	Рівень сервісного обслуговування	Булатов М., Івахненко С.
11	Варіабельність	Брага В.
12	Ступінь захисту інформації і контролю даних	Сивак О., Осейко М., Івахненко С.

Для кращої орієнтації між чималою кількістю пропозицій бухгалтерських програм необхідно відзначити найважливіші для бухгалтера критерії вибору майбутньої покупки. Тому ми пропонуємо порядок вибору програми автоматизації обліку рис.1.

Якщо більш детально розглянути етапи вибору бухгалтерської програми, то на першому етапі підприємство визначає, яка програма йому дійсно потрібна, виходячи із завдань, функцій та призначення програми, а також враховуючи при цьому особливості діяльності, розміри підприємства. На другому етапі керівник повинен обрати спосіб створення, тобто чи на замовлення, чи придбати універсальне, не враховуючи

варіант з написання штатним програмістом. Третій етап полягає у безпосередньому виборі програмного продукту, який включає наступні пункти, за якими обирається:

- розгляд авторитетності розробника. Краще зупинити свій вибір на відомій програмі, яка тривалий час присутня на ринку програмного забезпечення, так як гарне ім'я неможливо створити за один день.

Рис. 1. Порядок вибору бухгалтерського програмного продукту

- визначення найоптимальнішої ціни. Один з найважливіших пунктів при купівлі. Варто витрачати кошти на свій обсяг роботи, але не більше. Одна лиш думка про можливу переплату може змусити відмовитися від купівлі.

- визначення об'єктивних ознак якості. Об'єктивні ознаки якості – наявність Свідоцтва Держдепартаменту інтелектуальної власності України, дипломи, медалі за участь у вітчизняних і

міжнародних виставках. Вагомим фактором є зростання обсягів продажів програм і кількості працівників на фірмі.

- розгляд доступності. Необхідність мати зрозумілу, доступну, та просту в користуванні програму для автоматизації бухгалтерського обліку.

- визначення наявності сервісного обслуговування. Важлива наявність системи сервісу клієнтів високого рівня: надання клієнтам телефонної підтримки, проведення постійних семінарів для користувачів програми, можливість оновлення версії через Інтернет. За великими замовниками повинні бути закріплені постійні співробітники.

- обсяг інформації, яка обробляється. Бухгалтерам малих і середніх фірм потрібно зупинитись на найдешевшій версії. У представників великих фірм і проблеми великі, їх турбують і величезні обсяги вкладеної інформації, і десятки відділень, і звірення, і консолідовані звіти.

Ми вважаємо, що при виборі програм користувачі формують свої власні вимоги, проте даним алгоритмом можуть користуватися усі підприємства. Програма має вищий рівень у тому випадку, якщо вона відповідає більшій кількості цих вимог. Цікавим також є той факт, що вимоги до програмних продуктів відрізняються на різних підприємствах різних галузей незначною мірою.

Висновки. Отже, перехід до ринкових відносин в економіці та науково-технічний прогрес надзвичайно прискорили темпи впровадження у всі сфери соціально-економічного життя останніх досягнень у сфері інформатизації. В наш час без комп'ютерної техніки та програмного забезпечення не може діяти жодне, навіть, найменше підприємство. Зайняти провідні позиції на ринку, підвищити ефективність роботи персоналу, створити оптимальну структуру управління – ось першочергові завдання керівника підприємства. Це особливо важливо у бухгалтерській діяльності, що обумовлює широке застосування бухгалтерських пакетів прикладних програм, завдяки впровадженню яких підвищується оперативність обробки даних та вірогідність ділової інформації, а також приймаються більш об'єктивні фінансові й управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Бабенко И.П. Курс двойной бухгалтерии/ И.П. Бабенко.- СПб.: Издание В.И.Губинского, 1911. - 1106 с.
2. Дикий А.П., Довгаль Ю.Д. Особливості вибору програмного забезпечення для комп'ютеризації бухгалтерського обліку великих підприємств / А.П. Дикий, Ю.Д. Довгаль //ВІСНИК ЖДТУ Серія:Економічні науки.-2008. - № 4 (46)
3. Євдокимов В.В. Особливості впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку на великих підприємствах [електронний ресурс] / В. В. Євдокимов // Міжнародний збірник наукових праць. - 2009. №1(13). www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2009_1/stat20.pdf
4. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
5. Ленсон М.А., Рожанский Д.Т.,Сорибан Я.С. О предпосылках рациональной организации бухгалтерии: Сборник статей. - М.: Техника управления, 1930. - 160 с.
6. Тапскотт Д. Электронно-цифровое общество. Пер. с англ. и оформление. - К.: INT-press.; М.: Рефл-бук, 1999. - 432 с.